

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar independent Românesc în Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA :
Strada Francisc Deák No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:
Apare de trei ori pe săptămână.
Pe o lună. 25 Lei
Pe un an. 260 Lei

Complotul dela București

In ajunul deschiderii corpurilor legiuitoare sau în preziua remaniierilor s'au întâmplat, de câteva ori în trecutul nostru politic, ca să se lanseze fel de fel de gogorite și să se descopere comploturi imaginare. Dacă în mentalitatea de pe atunci aceste trucuri produceau efectul dorit și guvernării își urmau răzând în dosul culiselor și măsurilor drastice „cerute de gravitatea evenimentelor”, pe care le luau contra opoziției — tragerea sforilor politice, așa cum le convenea lor, fără ca țara să sufere prea mult moralmente în exterior, continuarea acestor trucuri azi în nevroza vremii pe care o trăim și în atmosfera care ni s'a creat în străinătate constituie o crimă.

Politicianii noștri însă par a nu-și da seamă de acest lucru. Deși nu sunt aceleași timpuri, deși azi avem o altă concepție în politică și fiecare cetățean e mai mult sau mai puțin îndrumat în mersul treburilor obștești, politicianii trecutelor experiențe își continuă inscenările.

Povestea complotului contra a 8 miniștri, descoperit mai zilele trecute în București, consacrat de oficialitate prin comunicatul Ministerului de Interne și trâmbițat atât de alarmant de presa democrației pare o tristă parodie a trucurilor politice din trecut.

Alarmează-se opinia publică, turbură-se cei 17 milioane de locuitori ai acestei țări, discreditează-se țara în străinătate, ce ne pasă, dacă prin aceasta ne putem întări în pozițiile pe cari le ocupăm? Tristă mentalitate . . .

Am așteptat cu nerăbdare legitimă telegramele și gazetele din București pentru ca să putem vedea explicații și lămuriri precise în chestia complotului. În zădar. Mărturisirile complete ale anarhiștilor se reduc la niște declarații fără logică ale studentului Corneliu Zelea Codreanu.

Descinderea și tot târboiul au fost provocate de denunțul unui student certat cu colegii săi și întreaga descoperire a autorităților se reduce la o scrisoare a acestui student, la trei revolve, câteva bricege și un box, arme legitime pe

cari le posedă în buzunar mulți cetățeani.

Unde-i complotul? Studențimea, prin comunicatul pe care-l publicăm mai jos, vestește acest fapt (dacă s'ar adevări), Fascismul prin declarația secretarului General, la fel. Unde sunt conspiratorii? Și dacă sunt, autoritățile cari s'au grăbit să deie comunicatul oficial, de ce nu dau lămuriri? Cum se explică măsurile cari s'au luat în consiliul generalilor de sub președinția ministrului de războiu, pentru menținerea ordinii?

Noi punem la îndoială buna credință a manevranților. Să ne lămurască, altfel întregul complot rămâne o gogorită, un truc politic mârșav.

Studentii și complotul

Comunicatul Centrului Studențesc Comitetul central al studențimei bucureștene a dat publicității următorul comunicat:

Comitetul central al studențimei bucureștene, conștient de dreptatea cauzei pe care studențimea o reprezintă și de responsabilitatea morală pe care o are în această mișcare, și convins că îndeplinirea dezideratelor formulate nu va veni de cât în urma unei lupte energice, dar pe față, hotărâtă și fără nici un fel de dedesubturi, condamnă în mod public orice cale subversivă care pretinde a aduce soluționarea revendicărilor studențești.

Comitetul central crede că colegii învinuiți de complot, nu sunt capabili de o astfel de faptă, care nu concordă nici cu sentimentele studențimei, nici cu plusul de conștiință, pe care acest corp îl reprezintă.

Dacă pentru studențime gestul pe care unii colegi, exaltați în convingerile lor, erau pe cale al săvârși (dacă faptele se confirmă) este un avertisment definitiv că entuziasmul convingerilor nu trebuie să depășească limitele conștiinței și ale legilor și nu trebuie să primejdiască ordinea în stat, numai puțin pentru guvern și pentru autoritatea universitară, cari nu au făcut nimic pentru realizarea nici chiar a revendicărilor pe deplin recunoscute ca juste — eventualitatea unor astfel de gesturi la cari studențimea exasperată poate ajunge trebuie să fie un suprem avertisment.

București, 10 Octombrie 1923.

Cu undița.

— Mneata, Neică Nae? Ei bată-te norocu, o luși cu noaptea'n cap. Incotro?
— Iacă-s și eu matinal, ca oamenii mari! N'auziși că dom' Primministru n'avu răbdare să se lumineze și așa, păntuneric, a ispectat școala de cadeți? Cică vrba s'o facă înversitate pentru iluminarea poporului. . . .
— Bine ar fi nenșorute numai de n'ar rămâne tot în întuneric, chit, că s'ar infiltra! De la o vreme încoace localurile noastre de școală sunt sortite să fie văzute de ai mari tot pe întuneric. O fi și asta o politică?
Floreia.

FASCIA ROMÂNĂ

Aztăzi când ziaristica străină de neam, străină de sânge țipă în lumea largă și murdărește hârtia cu tot felul de invenții, pentruca să discrediteze o mișcare evolutivă naturală, sinceră și națională, este bine dacă cunoaștem profesiunea acelor puțini, cari au cutezat să se numească fașciști în publicitate.

Fără a fi o doctrină socială, fascismul este o formă de luptă politică, un sistem pentru realizarea programului ce ne-am fixat pentru regenerarea neamului și întărirea lui.

Fascismul poate fi numit sau socotit o doctrină, sub raportul educației naționale. În acest sens, el devine doctrina voinței, având cultul energiei și legalității. Dar cultul nostru suprem este cultul „românismului”. Acuzățiunile ce ni se aduc de șovinism sunt lipsite de temei. Noi înțelegem că nu vom putea aduce partea noastră de contribuție la pacea și civilizația omenirii, dacă nu vom introna în granițele firești ale neamului și țării noastre, liniștea care condiționează munca intensivă a poporului. Fără a fi războinic „fascismul” înțelege să asigure

prin orice mijloc condițiunile normale pentru libera dezvoltare a românizmului, conform drepturilor lui sacre la viața națională proprie.

Imputarea de „ultranaționalism” este un argument al elementelor dizolvante care se isbesc de noi în opera lor distructivă contra Statului.

Mai presus de toate drepturile, recunoaștem deci neamului nostru dreptul la unitatea istorică și geografică, de care l-au lipsit combinațiile și intrigile diplomației streine; cunoaștem că dreaptă orice m. sură, menit să asigure progresul economic și istoric al neamului nostru. Nu admitem ca școala și orice altă instituție de educație sau cultură, să atingă cu ceva, acest drept sacru la viața al poporului nostru, care a stat aici mii de ani, în fața tutulor năvălirilor barbare, pentru acest drept al lui.

Pentru ridicarea neamului, trebuie să organizăm triumful valorilor naționale.

Statul e o formă juridică: națiunea este ființă vie căreia trebuie să-i asigurăm o viață sănătoasă și rodnică.

Având o bază religioasă, dinastică și naționalistă, avem de partea noastră masa curată a românizmului, pe care n-au atins-o încă aberațiile demagogiei și utopiile internaționalismului.

In preajma Bugetelor

— Departamentul războiului. —

Este surprinzător că proiectele de bugete ale cheltuelilor Min. de Războiu pe ultimii 2—3 ani nu se mai prezintă Adunării Deputaților pe bază de universalitate. Așa fiind Camera nu este în măsură să aprecieze dacă cheltuelile de personal și material sunt sau nu utile în măsura în care le conține proiectul de buget.

În toți anii specificat s'a numărul tuturor Comandamentelor, Corpurilor și Serviciilor Armatei indicându-se pentru fiecare în parte numărul de personal și cantitatea de material necesar. De data aceasta nu vedem aceste detalii și ne găsim mai mult în fața unui stat — a unui Borderou de cheltueli decât a unui Buget și se cere aprobarea fără a se da puțința de a aprecia dacă trebuie sau nu, să se dea această aprobare.

Examinând bugetul anului 1921—1922—1923 — ultimul făcut pe un an întreg — la art. 1 se observă că Armata are 172 generali și 2603 superiori; la art. 2. vedem că totalul trupeii este 160.000 oameni ceea ce de altfel nici n'ar putea fi altfel dat fiind actuala orânduire internațională; — ne vom întreba îndată care este nevoia acestui prea mare număr de ofițeri, generali și coloneli?

Dacă în același timp, vom recapitula Corpurile, Serviciile și Comandamentele Armatei, încă și mai mult nu ne vom putea în nici un fel explica, prevederea în buget a unui atât de mare număr de ofițeri generali și superiori.

Amintesc în treacăt că a trecut de mult epoca când proiectul de buget se prezenta așa fel ca numai ministrul să-i poată cunoaște detaliile; în această privință s'au dus lupte mari. Numai 2 mari Direcțiuni — a CFR. și a Poștelor T. T. — își mai permitau acum 20—25 ani să nu prezinte toate cheltuelile în detalii, ci un buget net. Petre Carp a încercat iar Dimitrie Sturza a parvenit ca și bugetele acestor Direcțiuni să fie pre-

zentate Parlamentului în mod universal — cu toate detaliile relative la cheltueli și venituri.

Să continuăm analiza art. 1. În Statul dezvoltător avem:

a) 172 generali din cari 5 de corp de Armată și 32 de Divizie, 2603 ofițeri superiori din cari 587 coloneli, 830 locot. coloneli, 1186 maiori, 8298 ofițeri inferiori. Total avem 11032 ofițeri.

La art. 2 stat dezvoltător B. observăm că avem 160.000 trupă.

c) Din experiența făcută de toate armatele proporția ofițerilor față de trupă este:

La 30 trupă — 1 ofițer inferior.

La 10 ofițeri inferiori — 1 ofițer superior.

La 6 ofițeri superiori — 1 ofițer general.

După această regulă, la 160.000 trupă, adăogând și 20% pentru Comandamentele și Serviciile Armatei, noi trebuie să avem în Buget:

40 ofițeri generali (în buget sunt 172).

250 ofițeri superiori — (în buget sunt 2603).

6400 ofițeri inferiori — (în buget sunt 8298).

De unde rezultă că, față de necesitățile ce rațiunea indică avem mai mult: 132 generali, 2353 ofițeri superiori și 1898 ofițeri inferiori — total 6690.

d) Dacă analizăm proporția ofițerilor superiori față de cei inferiori, admitând că numărul acestora din urmă n'ar fi prea exagerat găsim că avem mai mult (decât logic este) 34 generali și 1784 ofițeri superiori — total 1818.

e) Dar să analizăm și din alt punct de vedere numărul ofițerilor prevăzuți la art. 1 — anume, să-i raportăm la numărul, Comandamentelor, Corpurilor și Serviciilor Armatei — riguros necesare și legal recunoscute.

Vom găsi, că numărul necesar este numai de 98 generali și 1530 ofițeri

superiori; — deci și în acest caz, după prevederile bugetare avem un plus de 74 generali și 1073 ofițeri superiori.

f) Dar mai trebuie să privim acest Buget și pe o altă față anume — în anii 1917—1920, dispunându-se de credit nelimitat, s'au creat numeroase Comandamente, Corpuri și servicii a căror necesitate nu este riguroasă pentru ca armata să se mențină tare și la înălțimea actuală situațiunii politice a țării noastre.

Dacă am înfățura aceste creațiuni noi, rezultă că numărul generațiilor și ofițerilor superiori prevăzuți în buget va trece cu mult peste numărul de 132 și 2353 arătat ca inutil mai sus (sub lit. c).

1. La acestea vom atrage atențiunea că în Administrația Centrală a M. R. (în cl. M. S. M.) personalul întrece orice închipuire; astfel avem azi: 710 ofițeri față de 180 din anul 1915—1916.

2. 628 funcționari civili față de 247 din 1915—1916.

3. Total, cu reangajați și trupă, avem 4106 personal față de 1500—2000 din 1915—1916.

Culminant e că, printre cei 710 ofițeri sunt: 1 general de Corp de Armată, 13 generali de divizie, 21 generali de brigadă — total 25 generali (cât avea întreaga oștire acum 8—10 ani); deasemenea sunt 344 ofițeri superiori din care 87 coloneli, 97 locotenenți-coloneli, 160 maiori, iar 231 sunt ofițeri inferiori.

Oricât s'ar susține că Armata s'a mărit, cifrele de mai sus par de domeniul fanteziei și, totuși, este o realitate.

Funcțiuni pe cari 6—7 ani în urmă, le îndeplineau Locotenenți, Căpitani, azi le ocupă Locotenenți-Coloneli și Coloneli. Funcțiuni de Maiori și Coloneli azi le îndeplinesc Generali de Brigadă și de Divizie.

g) Și nici nu poate fi altfel dat fiind copleșitorul număr de generali și ofițeri superiori creați în ultimii ani, cecece a dat gradelor aceiași valoare pe care inflațiunea o dă monedei.

In timp ce suprafața, populația, trebuințele și armata țării s'au îndoit, numărul de generali și coloneli se înșesește. Unde e proporția impusă prin logică, prevedere și cu deosebire de situația financiară extrem de grea?

h) Această stare nu justifică, în oarecare măsură, insuccesul pe care-l au strălucii noștri vistiernici din ultimii 3—4 ani, întru a restabili ordinea financiară? Azi nu numai că nu trebuie creațiuni noi, nu numai că fiecare funcțiune trebuie să-și aibă, ca organ, grad legalmente corespunzător dacă nu mai mic: Căpitanul la Companie, Maiorul la Batalion, Locot.-Colonelul ajutor, Colonelul la Regiment, etc.; dar sunt numeroase comandamente și servicii ce pot fi desființate fără nici o pierdere pentru armată.

Timpul de pace, dar mai ales Războiul, a dovedit complectă inutilitate a Corpurilor de Armată și a Brigadelor de toate armele.

Inutil Corpul de Armată s'a dovedit încă dinaintea războiului când i-s'a desființat toate serviciile administrative prin lege. În războiu s'a dovedit a fi ridicole aceste Comandamente; la Mărășești Diviziile primeau dela Armată din Bârlad direct ordinele de operațiuni pe care le și executau imediat, iar după o zi-două, același ordin, îl primeau și dela C. de Armată din Pufesti, după ce operațiile fuseseră deja executate.

În 1919 Comandamentele C. 1 și 3 Armată stăteau la reședința (Craiova și Galați) iar diviziile respective luptau de Nistru și Tisa în grupuri comandate de alți generali tineri

În loc de desființare asistăm la dublarea Corp. de Armată și Brigadele.

Reducându-se Inspectoratele de Armată, Corpurile de Armată și Brigadele ne-am dispensa de peste 50 generali, 100 colonel și numeros alt personal, plus cheltuielile de material, local, accesoriile cuvenite, cecece ar reprezenta zeci și sute de milioane economie Statului atât de adânc îndatorat.

Armata n'ar pierde absolut nimic. Războiul e prea proaspăt, și dacă altul ar veni peste 20—30 ani, avem ofițerimea de rezervă destul de oștă și instruită ca să poată conduce trupele cu aceiași tărie și pricepere ce, se pare, vom a o atribui numai ofițerilor activi.

Dar se obiectează, cu multă ușurință, că întrucât avem pe generali și ofițeri superiori, legea poziției ofițerilor nu ne îngăduie să-i înălțurăm.

Se poate ușor răspunde „De ce i-ai făcut?” căci totul este opera ultimilor ani dela 1 Sept. 1917, în care își au vina toate guvernele ce s'au perindat? Și durerea cea mare este că nu încetează; chiar zilele trecute au apărut noi înaintări de generali și colonel. Mersul normal înainte al Statului nu trebuie să se împiedece de interesele persoanelor.

Petre Vuruclas
fost deputat.

Aprovizionarea județului cu grâu

D. Prefect al județului V. Hodor a luat inițiativa laudabilă ca să aducă 50 vagoane grâu eftin cu 46.000 Lei vagonul pentru aprovizionarea județului Bihor cu grâu necesar. În acest scop s'a dat ordin d-lor primpretori ca să încaseze jumătatea prețului grâului necesit în plasa lor. Acest grâu este destinat numai pentru alimentație, fiindcă grâu de sămânță va fi liferat de Federația „Crisul”.

Până acuma s'au cerut de plasele: Salard 3 vagoane, Tinca 7 vagoane, Salonta 10 vagoane, Marghitta 3 vagoane, Aleșd 21 vagoane, Beiuș 5 vagoane. În total 49 vagoane de grâu.

TEATRU ♦ LITERE ♦ ARTA

LITERATURĂ Cărți nouă.

Jubirea.

Jubirea-i foc,
Nu te juca cu focul,
Căci pentru-o clipă trecătoare de noroc
Te-așteaptă toată viața nenorocul.

Jubirea 'i cer senin de primăvară,
E o grădina pururea în floare,
Un cântec doinitor din cale-afară,
Un vis țesut din raze orbitoare.

Dar tot ea e furtuna 'ntunecată,
O toamnă rece, palidă, ceapoasă,
Un plâns ce-ți sgudue ființa toată,
O noapte 'ngrozitor de 'ntunecoasă.

Jubirea te înalță 'n slăvi nebănuite
Să-ți fie mai fulgerător căderea --
Și-ți cerne 'n suflet clipe fericite
Ca tot mai crud să simți apoi durerea.

Jubirea 'i foc,
Nu te juca nepăsător cu focul,
Căci pentru-o clipă trecătoare de noroc
Te-așteaptă toată viața nenorocul...

George A. Petre.

Iustin Iieșu: „LAURA” (editura „Cele Trei Crișuri”) un volum de poezii traduse din poezii moderne unguri. Poetul este destul de cunoscut publicului Ardelean din lucrările originale și traduceri publicale prin diferite reviste. Volumul de față, după antologia poezilor moderni români, introdusă în ungurește de Keresztury Sándor era să formeze începutul realizării punctelor esențiale din programul pentru cunoaștere acestor două literaturi, coint de „Asociația Scriitorilor, Ziaristilor și Artiștilor profesioniști din Ardeal” care se înființase acum doi ani în Oradea-Mare. Vom reveni în numărul viitor asupra volumului „Laura” când vom publica o recenzie.

Reviste.

„Peninsula Balcanică” — No. 5, revistă lunară care apără interesele românești din Balcani și informează publicul despre situația din țările balcanice. Apare în București.

Pe lângă judicioase cuvinte asupra conflictului italo-grec, numărul de față ne aduce și câteva frumoase pagini de literatură. Remarcăm poeziile d-lui Em. Papazisu și o elogiașă și justă dare de seamă asupra volumului de poezii a secretarului nostru de redacție M. G. Samarineanu, „Tablouri din Pind” iscălită de publicistul I. I. Biciolla, „Contribuțiile aromânilor în literatura neo-greacă” iscălită de d. St. Diamandi prof. secundar, sunt foarte interesante.

Municipalizarea Cinematografelor

Într'o ședință intimă a comisiei înterimare din București s'a discutat, după propunerea d-lui Dr. Costinescu, primarul Capitalei, municipalizarea cinematografelor. În jurul acestei propuneri s'au iscat vii discuții pro și contra, așa că, d. Costinescu care prezida, a fost silit să suspende ședința și cei cari susțineau municipalizarea și cei cari o combăteau aveau dreptate.

Cinematograful este o școală pentru cultivarea maselor. Educația pe care ar da-o aceste instituții însă depinde de cultura, buna credință și priceperea antreprenorilor. Cum marea majoritate a acestor antreprenori sunt simpli burtă-verzi ahtiați după îmbogățire, constatăm că cinematografele astăzi formează mai mult o cultură negativă. Nu rar se rulează pe pânzele cinematografelor noastre, în fața sălilor tixite de tineret studios, obscenități care fac să roșească și pe cel mai pervers și detracat om matur.

Semnalez numai acest fel de filme și las la o parte pe acele criminalo-banditești cari atâță fantezia tineretului care mai târziu ne dă acel procent binecunoscut de excroci și pungăși.

Așa stând lucrurile, municipalizarea cinematografelor din punctul de vedere educativ ar fi o binefacere căci autoritățile comunale ar putea dispune

de personal, pregătit și de oameni de bună credință cari să le transforme în adevărate școli culturale.

Dar. Există un dar. Și acest dar îl subliniază ori ce cetățean al României-Mari care a avut ocazia să stea o zi în București.

Când vezi mizerabila gospodărire a Capitalei cu străzile părăginite, cu gunoale pe toate cărările, cu câinii răpănoși dormitând chiar și pe Calea Victoriei, cu drept cuvânt contesti autorităților comunale competența și le pui la îndoială sinceritatea în chestia municipalizării cinematografelor.

Dacă ei nu sunt în stare să-și vadă de treburile pentru care sunt chemați în posturile pe care le ocupă, cum vor putea îndrepta cinematografele? Ori se gândesc numai la venituri?

Statul a fost în totdeauna cel mai prost negustor, iată adevărul pe care și-au bazat combaterea municipalizării cinematografelor acei care au fost contra. Și, noi, după ce am arătat și o latură și cealaltă, suntem de părerea acestora din urmă. Municipalizarea cinematografelor va fi o chestie actuală numai atunci, când vom avea asanate moravurile. Până atunci, a face aceasta, ar însemna să îmbogățești pe câțiva Stani și Brani, partizani ai cutărui partid și să dai înapoi arta cinematografică cu câteva zeci de ani.

Note de călătorie Viena de azi

Viena politică a încetat a mai fi. Liniștea, ordinea cultura intensivă, singure pot să-l asigure splendoarea câștigată odată, prin pompa legată de Curtea veche împărătească. Și politica internă a țării este condusă de principii, cari sunt în absolută conformitate cu intențiile D-lui Zimmermann, pimar al orașului Bruxelles delegat al Statelor aliate peste guvernul austriac, pentru consolidarea micii țărișoare, și îndeosebi pentru repartizarea împrumutului de refacere acordat de Antantă.

Zimmermann este numit de socialiștii democrați, — „Regele lui Seipel”, adevăratul creștinsocialiștilor. În țară dar mai ales în Viena, luptă aceste două curente politice, — pentru putere. Seipel popă catolic, ras la

față, nas caracteristic, frunte înaltă, buze alipite, gesturi rare dela cot, creștinsocial este Primministrul țării, și totuși primarul orașului Viena este ales un socialdemocrat. Mentalitatea poporului nu s'a schimbat în aproape nimica prin războiu. Normalizarea vieții refnvie și în ei spiritul mic în felul său, — gemütlich — comunicativ, sincer și modest. Ei sunt aproape de normalizare. În urma reviziei funcționarilor s'au pensionat jumătate din statul lor. Militar abia vezi, sergentul de stradă este aproape singurul uniformat.

Burgul, Schönbrunnul, Belvedere au ajuns tot așa obiecte de artă și cultură, după cum sunt Muzeele reorganizate, — și trecutul Franței în Versailles. În apartamentele istorice se păstrează totul neatins, deschise pentru public. Numărul spectatorilor crește pe zi ce merge. Mai ales englezii arată un interes deosebit de mo-

numentele istorice a secolilor din urmă. Orașul înfățișează în mod fidel și astăzi istoria veacurilor. Pe lângă amorceala ce te cuprinde de zgomotul continuu al automobilelor înșutate și a tramvaelor, nou po'eite.

Muzeele au fost mai greu puse la încercare, când li-s'a dus dintre obiectele de artă celea mai prețioase, de către camionetele trupelor italiene, cari erau pe lângă comandamentul militar italian din Viena. În 1920 s'au transportat câteva sute spre Italia. Azi muzeele din dărnicia cetățenilor sunt complectate. Cuprind bogății enorme, în obiecte de artă, și cari azi abia le poți aprecia. Pânzele din secolul al 17 lea a d-nei Agnes Ruesse sunt unice în felul lor. Văpseala, după 3—4 secole, perfectă, vie. Astăzi nu se poate produce acel material. Arta de a produce văpsele lumii de durabilitate, și executarea umitoare, detaliată, transparentă, nu se

mai cunoaște. Curentele moderne, mai scot și din artiștii noștri aceea puțină realitate, care ridică sufletul, și creiază senzații durabile, — de artă sublimă.

Poporul vienez, și conducătorii ei vrednici au înțeles situația, nu ca prietenii, frații lor dorii germanii. Astăzi iubirea față de — Germania nu se manifestă cu atâta îndârjire. Valuta austriacă este stabilită, de aceea orice marfă se poate cumpăra în coroane austriace. Această normalizare a produs situația, — care de altfel se prezintă paradoxal. Salarele funcționarilor publici și privați precum salarele muncitorești sunt comparativ în mai reală stare, față de prețul alimentelor și a materialelor de prima necesitate de-acolo, decât sunt la noi. Despre acestea vom mai vorbi de altă dată.

(Urmare în pagina 3-a.)

Buletin Politic

INFORMAȚIUNI

Intern.

Deși ultimele telegrame primite ne-au anunțat că primul ministru este gata cu remanierea până acum nu s'a tranșat nimic. Și zilele trec și deschiderea parlamentului se apropie.

Partidul Național o început să fie întruniri în București pe cartiere. Complotul contra miniștrilor pare a se reduce la starea anormală a lui Corneliu Z. Codreanu care nu-și dă seamă de ceea ce vorbește căci toate răspunsurile lui n'au nici o logică, la pescuirea în apă tulbură a unor anumite persoane și la alarma unei preze care gonește după senzațional.

Atentatul contra lui Iacob Rosenthal nu e opera terorștilor cum se complac unii confrăți s'o trâmbezeze ci o simplă răzbunare a unui oarecare Sandi Bacaloglu care a vrut să apere onoarea sorei sale compromișă de conținutul unui articol publicat în ziarul „Adevărul”, articol în care se spunea că Elena Bacaloglu a fost condamnată pentru necinste de curtea de apel Genova.

Extern.

Situația în Germania continuă să fie turbure. Muncitorimea nu mai are încredere în conducătorii săi. Pretențiunile radicalilor din dreapta cresc mereu și e posibilă ca într'o lună să aibă loc o lovitură de stat. Guvernul Stressemann a încercat tratative directe în chestia reparațiilor cu guvernele francez și belgian. Punctul de vedere franco-belgian în această chestiune este următorul: Tot ceea ce privește reparațiile e de resortul comisiilor respective; iar chestia reluării lucrului în Ruhr, nu permite tratative directe, de oarece tratativele ar fi inutile și periculoase. Așa că Germania ar putea formula condiții, direct, comisiei de reparațiuni.

În Rusia de asemenea lucrurile nu prea stau bine. O parte a partidului comunist încearcă o luptă ascunsă dar dărză contra actualilor conducători ai bolșevismului. Este un început de dezagregare și de criză în sânul partidului comunist rus.

De ce avem deraiieri și ciocniri de trenuri

Comandantul gării din Tighina a arestat aseară întregul personal al trenului de persoane Chișinău-Galați — afară de mecanic, — pentru că cu toții erau într'o completă stare de ebrietate.

Asupra șefului de tren s'au mai găsit câteva sticle de vin. Trenul și-a continuat cursa cu altă echipă.

Fixarea frontierei româno-ungară

Cu ziua de ieri a început să se preie și predeie terenurile de pe frontieră cari au căzut într'o parte sau alta. Prezintăndu-ne azi la comisia interaliată pentru delimitarea frontierei româno-ungare am putut afla următoarele:

Frontiera a rămas în general așa cum a fost fixată de mult. Modificările cari s'au făcut sunt de mică importanță întrucât se rezumă la proprietățile cetățenilor rămași într'o parte sau într'alta.

În termen de 10 zile se speră că se vor atinge ultimile lucrări. Din altă parte am aflat că interesele românești au fost cu demnitate susținute de membrii români ai delegației.

Întreaga comisie a lucrat cu mult tact și cu o imparțialitate care-i face cinste. Generalul Meunier, președintele comisiei pentru delimitarea frontierei româno-ungare a fost de o scrupulozitate cum numai oamenii absolut cinstiți și dezinteresați pot fi.

Noi românii în special va trebui să-i purtăm o frumoasă amintire.

Libertatea exportului de ouă

De când s'a dat drumul liber la export pentru ouă pe piață nu mai găsești un ou bun. Prețul s'a ridicat enorm și suntem amenințați ca în curând să ducem cea mai mare lipsă de acest aliment. Atragem atenția forurilor competente să ia măsuri în această chestie căci engrosiști ca firma Kellemen culeg ouăle atât din piață cât și dela sate și le exportează realizând beneficii mari.

germane nu au putut ajunge, un bass care te înspăimân'ează. Pare-că poți număra vibrațiile tonurilor profunde ca dintr'o bute mare și largă. Cântecelul bisericești au fost interpretate cu o duioșie și măreție înălțătoare spre ulmirea vienezului. Ce frumos ar fi, când i-am auzi în bisericile noastre ?!

Așa-i Viena, un oraș cu trecut, o Capitală de cultură și civilizația, care va rămânea pentru noi românii din vecini și pe viitor un centru de cunoaștere intelectuală și recreare fericită.

Șt. Mărcuș.

Cețiți ziarul „Vestul României” a pare de trei ori pe săptămână.

Pentru primăria locală. Un cetitor ne roagă să atragem atenția primăriei că steagul pe care îl arbo-rează, fiind decolorat nu mai este tricolor românesc. Lucrul acesta la remarcat cetitorul nostru în ziua de 8 Octomvrie când a venit în Oradea-Mare d-l primministru.

Pentru serviciul solubității: Lângă podul mic de pe Criș, în fața tipografiei românești este o murdărie de nedescris. Toată lumea azvârlă gonoaele în acest loc, iar canalul exală un miros oribil. Rugăm organele în drept să ia cât de urgent măsurile necesare.

P. S. S. Episcopul Valer Frențiu a plecat la Roma. Va rămânea acolo timp de 2 luni, și va rezolva chestiuni din dieceza Orădiei-Mari.

Domnii ștudenți în drept cari doresc să beneficieze la popotă de masă gratuită să-și înainteze necondiționat cererea însoțită de actele necesare până la 16 a lunii cor. la Decanatul Academiei de drept. Reflectanții la bursă vor înainta cererile la un termen ulterior stabilit.

În seara zilei de 13 Oct. 1923 la orele 9 precis va avea loc la Halla Comercială Concertul muzicii Bat. 10 Vânători de munte urmat de dans. Intrarea 30 Lei de persoană.

„Vulturul” — No. 13. Bătrâna revistă umoristică orădană, trecută sub direcția d-lui Ulpiu Tr. Gombosiu se prezintă atât ca tehnică cât și ca conținut, bine. Caricaturi de actualitate, spirite fine, revista „Vulturul” pare cu totul întinerită. Ii salutăm cu drag reapariția.

Numiri. La Tileagd a fost numit ca primpretor d. Vereș.

Partidul Jugoslav din Fiume a făcut o cerere Societății Națiunilor prin care se declară solidară cu cererea semnată de Zanella, președintele guvernului legitim din Fiume prin care se solicită admiterea ținutului Fiume în Societatea Națiunilor precum și respectarea independenței Fiumei.

Căpitanul Ciulei, acuzat de ultragiu săvârșit în timpul mișcărilor studențești, cu prilejul ținerei congresului profesorilor universitari a fost achitat.

Căpitanul Ciulei a fost apărât de d. A. C. Cuza.

„Buletinul Justiției.” Conform unei deciziuni ministeriale, se înființează în Cluj o foaie oficială, editată în interesul exclusiv al Justiției intitulată **„Buletinul Justiției”, gazetă oficială pentru publicațiunile judecătorești din Ardeal.** În viitor vor fi considerate ca fiind inserate în Gazeta Oficială, cu efectul juridic legal, numai publicațiunile inserate în „Buletinul Justiției”. Caracterul de organ oficial pentru publicațiunile judecătorești a revistei „Ardealului Juridic” va înceta definitiv la 10 Septembrie.

Restabilirea legăturilor bancare franco-ruse. Președintele băncii de stat rusă a sosit la Paris pentru restabilirea legăturilor cu băncile franceze în același fel cum au fost stabilite cu băncile engleze și belgiene.

Alianța polono-română. Ieri deschizându-se parlamentul polonez, primul ministru Vitos a făcut o expunere a activității guvernamentale din ultimele 4 luni, a situației politice și financiare a Statului și viitorului program al guvernului.

Greutățile de care suferă Polonia se datoresc situației precare de care suferă în genere o parte din Europa. Prin muncă și sacrificii însă se va ajunge la îndreptare. Trecând la situația externă d. Vitos a subliniat rolul important al alianței polono-române în Europa centrală. Polonia urmărește o ameliorare a raporturilor cu Cehoslovacia.

Convocare. P. T. membrii comitetului cercual al despărțământului „Astra” Oradea-Mare sunt rugați a lua parte la ședința ce se va ținea Marți la 16 Octomvrie 1923 ora 5 p. m. în sala mică dela Prefectura județului. La ordinea zilei: **Compunerea programului de muncă pentru toamna și iarna anului cor. Oradea-Mare, la 12 Oct. 1923.** (ss) Dr. Aurel Lazar, preș. (ss) St. Munteanu, secr. general.

Hirotesire de protolerei. P. S. Sa Episcopul Roman Clorogariu a herotesit în ziua de 13 Oct. ca protoierei pe preoții: Vasile Popoviciu, parohul Catedralei, Zaharie Moga și Dr Ștefan Munteanu, asesori-referenți consistoriali.

Hirotonire de preoți. P. S. Sa Episcopul Roman Clorogariu a hirotonisit pe Vasile Sala ca preot pentru parohia Șuștii (protopopiatul Vașcău).

Ședința baroului din localitate. Azi după amiază va avea loc o ședință a baroului avocaților. Se vor lua în discuții mai multe chestiuni. Se crede că pe lângă altele se va protesta contra deciziei ministeriale care mută dela tribunalul din localitate la Sighetul-Marmației un judecător care este la acest tribunal de 20 ani.

În Monitorul Oficial No. 151 din 9 Oct. a. c. Minist. Finanțelor comunică că exportul de carne vită pe lângă o taxă de 20 Lei s'a admis. Boii dela 4 și 6 ani în sus, dinpreună cu vaci dela etatea de 8 ani se admit la export cu taxa vamală de 800 Lei. Ni este frică, că astfel de dispozițiuni, va produce scumpirea pe piață a cărnei destinată consumului intern.

Rabinul Mendel Hager din Vișeu-de sus, cu ocazia sărbătoarei numită *Iom-Kipur*, a dat ordin, ca să fie admise în sinagogă numai acele femei, cari urmând obiceiul evreesc, și-au tuns părul.

Fiindcă au intrat unele din ele, cari nu și-au tuns părul, rabinul n'a voit să deschidă arca legii. Din această cauză s'a iscat un scandal urmat de bătae. Poliția s'a văzut nevoită ca să intervie.

O anchetă. În urma intervențiilor parlamentarilor din Durostor ministrul de justiție a delegat pe d-l Teodorescu, inspector judecătoresc să facă o anchetă privitoare la acuzațiunile ce se aduc d-lui președinte al tribunalului din Silistra.

Un însemnat număr de bandiți bulgari au atacat pe percepătorul Ion Filip dintr'o comună de lângă frontiera Bulgară. Percepătorul împreună cu familia a putut fugi pe ferestre. La strigătele de ajutor a familiei au sărit vecinii și autoritățile. S'au tras focuri de armă, Bandiții au reușit să fugă.

Zilele acestea s'a înființat în orașul nostru o societate agricolă numită „Agrocomercială” sub egida băncii fuzionate și casa de păstrare. Scopul acestei societăți este exportul cerealelor și importul de mașini agricole. Din consiliul de administrație al acestei societăți fac parte mai mulți financieri români în frunte cu prefectul județului V. Hodor și primarul C. Bucico.

Examenul de admitere la universitate e necesar. La facultatea de farmacie din Cluj s'au prezentat, ca să fie înscriși, 97 de absolvenți de liceu. Aceștia au fost supuși la examen, al cărui rezultat a fost că 47 din cei 97 au fost respinși neavând pregătirea necesară. S'a constatat în deosebi, că cei mai mulți dintre acești candidați erau veniți din Ungaria și n'aveau nici idee de studii, cari interesează școala românească.

AVIZ

Se află în depozit la Librăria Românească din Oradea-Mare (Parcul Traian 6), toate manualele introduse la liceele, școlile normale — secundare, primare, școli speciale de comerț, școli de artă și meserii precum tot angajamentul de Papetărie.

Anecdote picante cu urmări... amare

La stația Șoricani, s'a suit în trenul accelerat preotul catolic de acolo. În compartimentul în care luase loc, se aflau două doamne elegante, cari l-au distrat tot timpul, povestindu-i anecdote picante.

Când preotul s'a coborât din vagon, la Cluj, a observat că-i lipsește din buzunar portmoneul cu zece mii de lei.

Cele două doamne au dispărut fără urmă.

Teatrele, localurile publice, prăvăliile, toate sunt pline. Să nu-și închipe cine-va că-și trebuie o pungă mai mare pentru bani, decât o purtăm noi. Nu! — Punga e aceeași, diferența este numai în sute și mii, cari sunt unitatea cea mai mică din circulație.

Pentru ca străinul să-și afle o distracție absolută, se organizează o mulțime de Concerte splendide. Artiștii celebri se perândează seară după seară acolo, precum arareori în provincie găsește entuziasmați și entuziasmate, cari așteaptă ore întregi pentru a-și asigura un bilet și stau pe la intrarea de scenă a artiștilor ca să-i poate jubila!

Viena astăzi are un caracter internațional. Refugiații din toate părțile au adăpost acolo. Am auzit Concertul Doncazaciilor. Cei 35 coriști tineri sub conducerea unui ofițer rus produc efecte la cari organizații vechi

Librăria Românească din Parcul Traian No. 6 s'a asortat cu revistele de modă cele mai nouă și moderne sosite din Paris. Atragem atențiunea Onor. Public să-și procure jurnalele din această colecțiune aleasă.

„Cercul Studențesc” dela Academia de Drept din localitate, dorind să strângă raporturile de colegialitate dintre studenții români înscriși la această Academie, va aranja în curând o serată de cunoștință, în cadrele unei agape colegiale. Întru cât însă studențimea dorește să facă cunoștință și cu întreaga lume juridică din acest oraș — punându-se astfel bazele unor legături mai strânse între societatea românească și studențime, vor fi invitați la această serată și mai mulți intelectuali cu familiile lor. Data când va avea loc această serată se va publica.

Cronica Economică

Impunerea venitului epitrahilului. Cetim în „Legea românească”. Primind Ministerul Cultelor plângeri din partea mai multor preoți din țară în legătură cu impunerea financiară asupra venitului epitrahilului, — în urma reclamațiunii preoților din județul Dâmbovița, a făcut o întâmpinare către Ministerul de Finanțe, cu rugămintea de a dispune o dreaptă soluționare a chestiunii. Răspunzând Ministerul de Finanțe la această întâmpinare face cunoscut, că veniturile, pe cari preoții au din diferite oficii religioase, fiind niște venituri întâmplătoare, sunt supuse impozitului profesional în conformitate cu Art. 48 din Legea pentru unificarea contribuțiilor directe, care articol dispune, că veniturile nete din profesii libere, cum și orice venituri neimpozabile la alt impozit elementar, din ocupațiuni necomerciale, din exploatațiuni lucrative — exercitate în mod obișnuit sau accidental, sau orice alt venit întâmplător este supus unui impozit de 8%. Adresa Ministerului de Finanțe mai accentuează, că e drept, că în trecut preoții s'au bucurat de anumite privilegii, însă prin noile reforme s'au șters orice privilegii în baza principiului, că tot cetățeanul e dator să contribuie cu o parte din venitul său la sarcinile statului, cari sarcini în momentele de față sunt atât de grele.

Unificarea calendarului. „Uniunea industrișilor ardeleni” și un mare număr de parlamentari români și minoritari au înaintat cereri Minist. de Culte ca să fie convocat cât mai curând Sf. Sinod, spre a lua în discuție unificarea calendarului, așa cum s'a stabilit în conferința ținută la patriarhatul din Constantinopol. Cererile sunt motivate de faptul că sărbătorile actuale se țin după două calendare și astfel produc pagube considerabile atât industriei cât și comerțului din țară. Se știe, că conform înțelegerii dela Constantinopol, unificarea calendarului ar trebui să se facă de către o comisiune special însărcinată cu aceasta, pe ziua de 1 (14 Octombrie c., așa ca noile calendare pe 1924 să se tipărească cu noile schimbări.

Școlare. Ministerul Instrucțiunii a luat hotărârea ca examenele de capacitate pentru recrutarea profesoriilor secundari să se țină pe viitor numai după legile în vigoare în vechiul regat. Sesiunea acestor examene începe la București la Noembrie 1923. Comisiunile de capacitate, care au funcționat până acum la Cluj și Cernăuți, au fost desființate. Candidații care nu au terminat examenele în fața acestor comisii, le vor continua înaintea comisiunilor din București.

ULTIMA ORA

Sandy Bacaloglu e menținut în arest

(Rador). Ora 4. — Camera de punere sub acuză a aprobat deținerea lui Sandy. Bacaloglu. Atentatorul a declarat că atentatul nu este decât o simplă „Vende-ă”. Procurorul a negat, spunând că a avut un mandat din partea foscistilor. Inculpatul n'a avut nici un apărător. Iacob Rozenthal continuă să fie în aceeași stare.

Zelea Codreanu e deținut

(Rador). — Camera de punere sub acuză a aprobat deținerea și pe mai departe a lui Zelea Codreanu tatăl studetului Corneliu Codreanu.

Demisia de guvern a miniștrilor General Arthur Văitoianu și Al. Constantinescu

(Rador). — *Universul de azi confirmă demisia generalului Văitoianu din guvern. Se comunică că și ministrul Al. Constantinescu solidarizându-se cu Văitoianu și-a înaintat demisia. În interviewul pe care l-a acordat ziarului „Dimineața” d-l Constantinescu își motivează demisia cu politica economică a guvernului.*

Complot comunist

(Rador). — *În Comuna Bălți din Basarabia s'a descoperit un complot comunist. Au fost deținuți 17 comuniști și transportați la Kișinău.*

Pentru o școală și o biserică românească din Macedonia

— Apel. —

Colonia română din Giurmaia de Sus (Macedonia) a deschis o listă de subscripție pentru restaurarea școlii și bisericii, arse în timpul războiului. Membrii coloniei române din Giurmaia au subscris frumoasa sumă de 200.000 leva (peste 400.000 lei). Credem că față de această faptă frumoasă nici un român nu se va da înapoi de-a contribui cu câte ceva. Iată și apelul Coloniei:

Domnule,

Colonia Română din Giurmaia de Sus, în dorința de-a reînălța școala și biserica română înființate în anul 1897 și distruse completamente în timpul războiului balcanic din 1913, face un călduros apel către frații Români de pretutindeni spre a-i veni în ajutor cu ce-l lasă fiecare inima, în aceste momente critice, când întreaga suflare

Incendiul din Budapesta

(Rador). — *Cea mai mare moară din Ungaria, Concordia din Budapesta este în flăcări. Pagubele până acuma sunt de 2 miliarde. Focul n'a putut fi încă localizat. La această moară sunt foarte mulți Ardeleni acționeri.*

Un cerc de spionaj la Cernăuți

(Rador). — *În Cernăuți s'a descoperit un cerc de spionaj care lucra în favorul Ungariei. Patru plutonieri majori, un agent de siguranță 2 comercianți și un student au fost deținuți și transportați la București.*

Incendiul dela Roșiori

(Rador). — *În Roșiori, s'a declarat un incendiu la Moara Angheliescu pe care a distrus-o cu desăvârșire. Pagubele sunt de 10 milioane lei.*

Mica Ententă în Consiliul Ambasadorilor

(Rador). — *Dela Ministerul de Externe se află știre că între Mica Ententă și Ententa s'a stabilit un acord ca în consiliul Ambasadorilor să fie reprezentată și Mica Ententă printr'un delegat. Fiecare țară din Mica Ententă va avea un mandatar câte un an. Anul acesta va fi un delegat Cehoslovac, la anu un Român și anul următor un Iugoslav.*

românească din acest colț, caută să înființeze locașul sfânt și școala care să poată lumina și răspândi cultura românească în tinerele vârstare, cultivându-le în limba maternă.

Având în vedere că toți luptăm pentru unul și același ideal, avem ferma convingere că și frații noștri din țară ne vor veni în ajutor.

Rugăm ca sumele să fie trimise pe adresa Onor. Legației Române din Sofia pentru *Colonia Română din Giurmaia de sus, în contul Fondul pentru clădirea școlii și Bisericii române.*

Dr. Costa Romulus

medic specialist în boale de femei

și-a început din nou consultațiile medicale la locuința sa de pe Str. Episcopul Giorogariu (fost Uri) 11.

Cursul valutei la Oradea-Mare

13 Sept. 1923.

Coroana austriacă (suta) Lei	327
Marca germană (milionul) „	—
Coroana ungară (suta) „	142
Coroana cehă	640
Francul francez	1330
Francul elvețian	3865
Dolarul	21750
Lira italiană	—
Lira șterlină	992

Antistia orașului Oradea-Mare.

Nr. ad. 1042/1923.

Aviz Circular

Având în vedere faptul, că legea Nr. 3775 din 15 Septembrie 1920, promulgată în Nrul 131 din 16 Septembrie 1920 al „Monitorul Oficial” care modifică legea silvică și ale cărei dispozițiuni din art. 2 până inclusiv 11 au a se aplica asupra tuturor pădurilor din întreg regatul României, dispune că:

„Văzările prevăzute în art. 36 al codului silvic, privitor înstreinarea drepturilor indivize în pădurile răzeșilor (composesorilor) sau a loturilor lor în urmă împărțelii — fără deosebire dacă vânzarea se face unei persoane străine sau când parte din obște (composesorat) sunt valabile numai dacă sunt făcute cu aprobarea Ministerului de Domenii. Statul poate cumpăra drepturi indivize de moșneni (composesori) sau loturile fixate prin împărțeață, având dreptul de preferință, ori ce vânzare făcută cu călearea acestei legi este nulă de drept”.

Și astfel orice înstreinare de este composesorată de pădure, săvârșită după ziua de 16 Septembrie 1920, fără a se fi obținut aprobarea Ministerului Agriculturii și al Domeniilor, este nevalabilă și nulă și în consecință chiar și dacă cota respectivă ar fi transcrisă cu drept de proprietate pe cumpărător, acea transcriere are să fie radiată și contractul respectiv anulat, iar împotriva partidelor interesate ar avea a fi pornită urmărirea pentru contravenție.

Având în vedere faptul, că nime cu neștierea legii nu se poate apăra cu efect și că cumpărătorii unor astfel de cote composesorale de pădure retăcând și pe mai departe atari acte de vânzare-cumpărare din răstimpul dela 16 Septembrie 1920 încoace fără a fi cerut aprobarea impusă, se expun necondiționat în invalidării a respectivului contract, păgubierii lor, ce poate rezulta din acea invalidare și deasupra și sancțiunilor legală, cari se aplică încălcătorilor legii.

Subsemnatul serviciu contencios regional din Cluj invită pe toți cumpărătorii de porțiuni, cote composesorale (obștești) de pădure din intinsul regiunilor: Ardeal, Bănat, Crișana, Sătmar, Sălaj și Maramurăș, că în termen de 15 zile să prezintă toate contractele prin care au cumpărat atari cote composesorale dădure, acestui serviciu, pentru a putea fi înaintate cu opiniunea acestui serviciu contencios și a regiunii silvice competente, Ministerul Agriculturii și al Domeniilor Casa Pădurilor — pentru decider.

Oradea-Mare, la 9 Octomvrie 1923.

Antistia orașului.

A apărut și s'a pus în vânzare astăzi un volum de poezii din viața românilor macedoneni intitulat „Tablouri din Pind” de d. M. G. Samarineanu. Prețul 20 lei. Se poate procura și la Librăria Românească (Oradea-Mare, Parcul Traian 6).

TELEFON 3-98

PRODUSELE FABRICELI DE BERE
CZELL
DIN CLUJ

Din cauza calităților lor neîntrecute sunt Mărcile Conducătoare

Lloyd 1749.—22.

Berea nutritoare „Hercules”
și Berea deschisă „Monoștor”

Cine dorește să bea bere bună să ceară pretutindeni numai pe acestea.

Depou principal **“ORIENT”** S. A. pentru Industrie și Comerț
la Oradea-Mare Str. Gilányi, 5—7. Telefon 3-98.